

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 72 Ağustos 2020 & Volume: 13 Issue: 72 August 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

İ'TİKAD BAĞLAMINDA İSLAMOFOBİYE KELAMİ BİR BAKIŞ ISLAMOPHOBIA IN THE CONTEXT OF KALAM AND FAITH

Süleyman KOYUNCU*

Öz

İnsanlar din konusunda atalarından gördüklerini kolay kolay terk edemezler. Dün olduğu gibi, bugün de bu anlayış devam etmektedir. Olumsuz örf ve âdetlerin dışında, milletlerin devamlılığını sağlayan olumlu yeniliklerle desteklenen örf ve adetlerin yeni nesiller tarafından kabul edilmesi ve kültür ve medeniyetlerinin devam ettirilmesi istenir. Ayrıca yeni nesillerden atalarının yanlış olan din anlayışlarını terk etmeleri ve peygamberlerin getirip tebliğ ettikleri dini kabul etmeleri de beklenir. Ancak Hz. Âdem'den Hz. Muhammed'e (s.a.v.) gelinceye kadar hiçbir peygamber döneminde tebliğ edilen yeni din hemen kabul görmemiş ve "bu din için atalarımızın dinini terk etmeyiz, çünkü biz atalarımızı bu yolda bulduk ve böyle de devam edeceğiz" felsefesiyle dine karşı durulmuştur. Bunun adı, yeni tebliğ edilen dinden korkmaktır; bu korku ise, zaman içerisinde peygamberler ve tabilerine karşı nefret ve şiddete dönüşmüştür. Bunun bir sonucu olarak Allah'a hizmet yolunda en çok eziyete maruz kalanlar peygamberler ve onların tabileridir. İster din düşmanlığı, ister İslamofobi, isterse adı ne olursa olsun, insanlık tarihi boyunca inanmayan insanlar dinlere karşı önce korku duymuşlar, daha sonra bu korkuları nefret, şiddet ve ırkçılığa dönüşmüştür. Dünyanın bir çok ülkesinde Müslümanlara reva görülen baskılar, cami yakmalar ve İslamofobistlerin arabalarını camiden çıkan Müslümanların üzerine sürmeleri, mezkur nefretin en bariz göstergesidir. Bu çalışmada İslamofobinin tarihinin yaklaşık bundan sadece 30 sene öncesi Endülüs kentinde kurulan İslam Devleti'nde ortaya çıktığı fikrinin aksine, dünyada yaşamaya başlayan ilk yaratılan kişi ve ilk gönderilmiş peygamber Hz. Adem ile başladığı ve devam ettiği düşüncesi savunulacaktır. Daha önce yaşamış milletlerin Hz. Adem'den günümüze kadar gönderilen elçilere göstermiş oldukları tepkiler kelâmî bağlamda mukayese edilecektir. Tüm bu toplulukların ve yaşadıkları dönem içerisinde gelen peygambere ve getirmiş olduğu dine karşı hissettiği korku, bunun bir sonucu olarak ortaya çıkan hücum, dedikodular, fitnelemeler ve karalamalar İslamofobi ifadesinin muhteviyatı sınırları içerisinde ele alınacaktır. Bu gerçekleştirilirken ayetlerden ve hadislerden de yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kelam, İslamofobi, İtikat, Kuran, Hadis.

Abstract

It is not easy for anyone to abandon the religious behaviour of their ancestors. This approach went on in the past; and it is still alive today. Older generations usually expect younger ones to accept customs that are supported with positive innovations, apart from negative ones, and keep their culture and civilization alive. They are expected to accept the religion introduced by the prophet and abandon the faulty approach of religion of their ancestors. Getting used to such approaches is hard. From Prophet Adam to Prophet Muhammad (peace be upon him), no prophet could persuade public to accept the new religion right away. People stood their grounds due to the reason they "found their ancestors in this way and it shall go on unchanged." One might easily call it "fear of the introduction of a new religion"; and this fear has gradually turned into hatred and violence against prophet and his followers. As a result, they suffered great tortures on the way to spread the word of Allah. No matter the title; whether it is hatred against religion or Islamaphobia, people always feared the religions they were introduced to and such fear then turned into hatred, violence and racism. Opressed Muslims all around the world, arson of mosques, and Islamaphobists driving right at Muslims and targeting them are clear signs of the said hatred. In this study, the concept of Islam to be as old as the first man Prophet Adam will be defended in opposition to the misconceptions that Islamaphobia is nearly 30 years old and it dates back to the foundation Islamic Republic in Andalus. The public reaction against the prophets since Prophet Adam will be studied in a religious context. Public fear of prophets and the new religions they introduce in each historical period; attacks, slanders and libels will be studied within the frame of Islamaphobia. Verses and hadiths will be utilized to explain the concepts further.

Keywords: Theology, Islamophobia, Belief, Qur'an, Hadith.

GİRİŞ

İslamofobi, sözcük manası olarak "İslam Korkusu" manasına gelmektedir. Yeni bir terim olarak Müslüman kişilere karşı hissedilen mantık dışı hınç, ön yargı, ayrımcılık, antagonizm ve kin besleme manasınada gelir (Fredman, 2001, 121).

İslamofobi, insanlığın ortaya çıkışı ile birlikte çok farklı manalarda kendini göstermiş, menşe olarak çok eskilere uzanan bir fenomendir. İslamofobinin, günümüzün dışında, insanoğlunun ortaya çıktığı günden bu yana hemen hemen tüm zamanlarda mevcut olduğu görülmektedir. İslamofobi, yaratılmış ilk kişi olan Hz. Âdem'den bu güne gelene kadar her zaman bölümü için, farklı şekillerde ve vaziyetlerde kendini göstermiş ve insanın karşısında var olmuştur. İnanan - İnanmayan, hak-batıl mücadelesi insanlık tarihi boyunca hiç eksik olmamış; otuz seneye yakın bir zamandan beri de "İslam korkusu ve müslüman nefreti" "İslamofobi" kavramıyla yine servis edilmiştir. Hz.Peygamber, " İslam garip olarak geldi, yine garip olarak geriye dönecektir."(Müslim, 1981, 232). buyurarak, bu dinin üzerindeki gariplik perdesinin istenilen manada aralanmadığını ifade etmiştir. Bugün dünyada "İslamofobi" kavramıyla meydana getirilen İslam korkusu, İslam'ın bu günde garip ve bu gün bile tam olarak idrak edilemediğinin bir göstergesidir. Dikkatli ve hoşgörü penceresinden bakıldığı vakit İslam'ın sunmuş olduğu yüksek ideolojisinde insana, hayvana ve doğaya karşı en minicik bir tahribata bile mahal verecek bir emrin bulunmadığı görülecektir. İslam, kendi esasları içinde, hiçbir dine ve din mensubuna karşı en küçük bir yanlış içermez. Kur'an'da, Müslümanın, Müslüman kalabilmesi için, istisnasız Allah'ın bütün peygamberlerine iman etmesi gerektiği bildirilmektedir (Aşkar,1994,61). Yahudi ve hristiyanların yaptıkları gibi Allah'ın resullerinin bazısına inanıp bazısına da inanmamak Müslümanın kitabında yazmaz (Sâbûnî, 2005,110). Kur'an'da, "Allah'ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayırım yapmayız." (Bakara 2/285; Nisa 4/151). buyrulmaktadır. Kalam kitaplarımızda da, "İmanın şartlarından birini inkar eden kişi dinden çıkar." hükmü mevcuttur (Teftâzânî, 1908,52)

Hz. Muhammed'in inandığı her şeye Müslümanlar da inanmakta, onun kabul ettiğini ümmeti de kabul etmektedir (İbn. Kesir,1981,565). Müslümanların imanı, bütün peygamberlere sağlıklı bir şekilde yapılan imana bağlıdır. Yani Müslümanlar istisnasız bir şekilde bütün peygamberlere iman etme konusunda müttefiktir. Ehl-i kitap ise, sadece Hz. Musa ve Hz. İsa gibi kendi peygamberlerine inanırlar ki, bu da İslamofobiye körukleyen sebeplerin başında gelmektedir (Ebüssüüd Efendi, ts., 275). Bugün din korkusu (İslamofobi) bu düzeyde kalmamış, ırkçılık, Müslüman ve İslam düşmanlığı seviyesine ulaşmıştır. Ne yazık ki bunu Avrupa'da hükümet üyelerinin ve yüksek düzeyli insanların bazıları da teşvik etmektedir. TRT'nin verdiği haberlerden öğrendiğimize göre, İngiltere'de, Almanya'da ve Avrupa'nın muhtelif yerlerinde çarşı pazar ayrımı yapmadan Müslümanlara yapılan saldırılar, dışarıda ve camiden çıkan cemaatin üzerlerine araba sürmeler, dayak atmalar, evlerini yakmalar... bütün bu iç açıcı olmayan hadiseler artarak devam etmektedir. Ne gariptir ki, buna maruz kalan insanlar o ülkelerin ekonomilerinin kalkınmasında en önde gelen insanlardır.

Hz. Âdem'den bu güne kadar tüm görevlerini eksiksiz yerine getirerek gelen ve "İslam korkusu" diye tanımladığımız İslamofobinin ortaya çıkma sebebi olarak en büyük neden cehalet, dini fanatizm, kendisinin inandığı dine dahi menfaati olmayan belirsizlik içerisindeki insanların bağnazca davranışları ve tüm dünyada farklı kişilerin menfaatleri adına topluluk psikolojisiyle ortaya çıkarılmak istenilen kaos ortamını saymak mümkündür. Bu makalemizde, özellikle son zamanlarda tamamen güncel hale gelen İslamofobinin tarihi seyrini ele almak; Hz. Adem'den, Hz. Muhammed'e, ondan da günümüze gelinceye değin İslamofobinin geçirdiği evreleri gözden geçirmek istiyoruz.

1. PEYGAMBERLER-KAVİMLERİ VE İSLAMOFOBİ

İslamofobi kavramının kullanılma tarihi yirmi yılın üstünde çok yeni olabilir. Önemli olan kavramlardan ziyade içeriktir. İçerik ise, ikilem bir nefse sahip olarak yaratılan insanla beraber vardır. Bunun için biz, "İslam korkusunu veya onun bir özelliğinden korkmayı" Hz. Adem döneminden itibaren ele almayı uygun gördük. Zira Adem'in dönemini alaysız, çok duru bir dönem olarak görmek mümkün değildir. Onun arkasından diğer peygamberlerden örnekler vererek, İslamofobiye günümüze taşımak istiyoruz.

Hz. Âdemi yarattıktan sonra Allah tüm meleklerine ve kendisi de bir melek olan şeytana, yaratılan ilk insan olan Âdem'e secde etmelerini emretmiştir, Allah'ın melekleri bu emire uyarak secde etmişlerdir, fakat Şeytan kibrini yenemeyerek secde etmeye karşı çıkmıştır (Sâbûnî, 2005,110). Bu olayı Kur'an Kerim'in bakara suresinde şu aşağıdaki şekilde anlatılmıştır:

“Hani biz meleklere (ve cinlere): Âdem’e secde edin, demiştik. İblis hariç hepsi secde ettiler. O yüz çevirdi ve büyüklük tasladı, böylece kâfirlerden oldu.” (Bakara 2/34). Buna mazeret olarak Âdem’e secde etmeyiş nedenini tekrardan Kur’an’da şu şekilde beyan olunmuştur:

“Allah emrinde: Ben sana emir verdiğim halde seni secde etmekten önleyen şey nedir? (İblis): “Ben ondan daha üstünüm. Çünkü beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın.” dedi.” (Â’raf 7/12).

Fahredden er-Râzi’ye (ö.606/1209) göre, İblis ayeti tamamen reddetmiyor, belki “Beni ateşten, Âdem’i çamurdan yarattın” ayetinin ifade ettiği mana ile kendini secde emrinin dışında bırakıyor. Allah’a mutlak teslim olup, meleklerin yaptığı gibi secde ederek Allah’ın emrini yerine getireceği yerde, benim yaratılış unsurum, Adem’in yaratılış unsurundan daha üstün diyerek yaptığı yanlış kıyaslamadan dolayı lânetlenmiştir (Râzi,1999,115). İblisin bu kıyası madde ve unsur üzerinde olduğu için hatalı ve çok açık bir masiyettir (İbn. İsmail Hakkı b. ts.,110; İbn. Âşûr, 1984, 185; Akkuş, 2015,151-176). Çünkü, ululuk göstererek Allah’ın emrini imtisal etmedi; ben bu halifeden unsur olarak daha hayırlıyım; cevher olarak da ondan daha temizim, iddiasında bulundu (İsmail Hakkı b. Mustafa, 1990, 221). Ayette Allah’ın İblise onu secdeden meneden sebebi sorması, o sebebi bilmediğinden değil, tam tersine İblisi pişman etmek, suçunun delilini bizzat İblisin kendisine hazırlatmaktır (Aşkar,1994, 193).

Risaletе değin ilk “ben daha üstünüm” tutumu İblisçe sergilenmiş olan, bu şekilde bu çirkin tutumun kapıları sonuna kadar açılmıştır. Aslolan şudur ki bu ayeti kerime de, “Beni ateşten, Âdem’i topaktan yarattın” düşüncesinin temelindeki yatan ırk ayrımıdır.

Bu olay sonrası, “Allah: Öyle ise, “İn oradan! Orada büyüklük taslamak senin haddin değildir. Çık! Çünkü sen aşağılıklardansın!” buyurmuştur.” (Â’raf 7/13). Allah’ın İblisi Semadan kovup indirmesi, o mahallin isyan edenlere değil, tamamen melekler gibi mutilere ait olmasındandır. Yere indirmesi ise, yerin imtihan darı olması, bundan dolayı da arzın hem mutilere, hem de isyan edenlere ait bulunmasındandır (Aşkar, 1994,193).

Cennetten çıkarılarak yeryüzüne indirilen şeytan Âdem’e karşı daha da kinlenmiş, her daim ve mahalde hıncını göstermeye başlamıştır. Bundan dolayıdır ki Habil ve kardeşi Kâbilin arasındaki bağları açarak dinin özü olan takvaya dayalı olarak kendini gösteren farkı, haset şekline dönüştürerek Kâbil’i kardeşi Habil’i öldürtmeyi başarmıştır.

Bu elem verici olayın başkahramanı olan Habil ile Kâbil’dir. İlk kadın kişi olan Hz. Havva annemiz her batında biri kız biri de erkek olan iki çocuğu dünyaya getirir ken bunlardan bir tanesi de Kâbil, ikizi İklîme ile olmuştur. Habil ve ikiz kız kardeşi Lebûde ile beraber kardeşleri olan Kâbil ve İklîme’den iki yıl daha sonra gözlerini âleme açmışlardır. Bu kardeşler Evlenecek yaşlara ulaştıkları vakit ilahi bir emir gelir, Cenab-ı Hakk Âdem’e (a.s.), Kardeşleri çapraz bir şekilde Kâbilin kardeşi habil ve Habil’in kardeşide Lebûde’yi de Kâbil ile evlendirmesi gerektiği buyurulmuştur. Kâbil, bu duruma karşı çıkar evlendirileceği kişi olan Lebûde’nin İklîme’den çirkin olmasını bahane ederek Lebûde ile evlenmeyi red etmiştir. O Hz. Âdem’i dinlemeyerek kendisinin ikizi olan İklîme ile evlenmek istemiştir. Bu yapmak istediği o zaman ki ilahi şartlara uymadığından Hz. Âdem şu bir çözüm düşünerek onlara şöyle bir öneri sunar: İki kardeşten de Allah için bir yakınlaşma kurbanı sunma larını ister, hangisinin kurbanı kabul görürüse, onun İklîme ile evlenmesine izin verilecektir. Kâbil buna pek ihtimam göstermeden en kötü hasılatını topalayarak sunarken, Habilsen en görterişli ve bakımlı hayvanını kurban olarak Allah’a sunmuştur. Her ikisinin Kurbanları bir dağın başına bırakıldıktan sonra Hz. Âdem’in duası üzerine, gökyüzünden indirilen bir alev topu Habil’in verdiği kurbanı yerken, aynı yerdeki kardeşi Kâbil’in ki için ise gökten hiçbir hareket olmaz, onun kurbanı başka hayvanlar tarafından yenmiştir (El-Bağdâdi, 1994,455; Kâdi Beydavî, 1997,263). Bu şekilde ki takvayı ve Allah katında sunulan bu üstünlüğü çekemeyen Kâbil, kardeşini öldürmek istediğini söyler. Habil de bu kötü olay karşısında ona müdahale etmeyeceğini ona teslim olacağını ve bunun sonucunda kardeşine cehennemlik olacağı konusunda uyarmıştır.

Habil ölüm esnasında ağlarken gören kardeşi onun neden ağladığını öğrenmek ister? Sorar. Habil’in vermiş olduğu cevap ise çok ilginçtir: “Ben Allah’ı iştiriyorum, şöyle diyor: Allah (kurbanı) ancak takva sahiplerinden kabul eder.” (Nesefi, 1984,280; Aşkar, 1994,141). Bu elem verici olay Kur’an’da aşağıda maide suresinde şu şekilde anlatılmıştır:

“Onlara, Âdem’in iki oğlunun havadisini olduğu gibi tüm gerçekliğiyle anlat: Hani birer kurban takdim etmişlerdi de birisinden kabul edilmiş, diğerinden ise kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen kardeş, kıskançlık yüzünden), “Andolsun seni öldürecekim” dedi. Diğer de “Allah ancak takva sahiplerinden kabul eder” dedi (ve ekledi:) “Andolsun ki sen, öldürmek için bana elini uzatsan (bile) ben sana, öldürmek için el uzatacak değilim. Ben, âlemlerin Rabbi olan Allah’tan korkarım. Ben istiyorum ki, sen, hem benim günahımı hem de kendi günahını yüklenip ateşe

atılacaklardan olasin; zalimlerin cezası işte budur. Nihayet nefsi onu, kardeşini öldürmeye itti ve onu öldürdü; bu yüzden de kaybedenlerden oldu.” (Maide 5/27-30).

Bu olayı şu şekilde özetleyebiliriz Rıza-i İlahî'nin korunmadığı zaman ortaya çıkan “çekememezlik psikolojisinin” sonu budur ve bu, bugüne değin gelmiş tüm insanlığın ortak yaralarından bir tanesidir demek doğru olacaktır.

O güne kadar insanoğlu üzerinde hiçbir ölüm hadisesi vaki olmamıştır. Ancak, ayetlerden de anlaşıldığı üzere, takva, güzel ahlak, günah ve sevap mefhumu, cennet ve cehennem inancı mevcuttur. Habil, gūnahtan bahsederken, beni öldürmeden doğan günahla, beni öldürmeden önce işlediğin şahsî günahlarınla cehenneme giresin manasını kastetmiştir (Ebu'l-Hasen, 2003,470). İbn-i Kesir (ö.774/1352), Kâbil'in kardeşi Habil'i öldürme sebepleri olarak Kâbil'in nefsinin ve İblisin teşviklerinin yanında haddi aşmak, haset ve zulmün varlığı olarak görür (İbn. Kesir, 1981, 73). O gün olduğu gibi, bugün de insanları her zaman hatalara sevk eden ana sebepler bunlardır. Bütün bunların zararları tamamen insanın kendisine dönmektedir. Özellikle hasedin, ateşin odunu yaktığı gibi, haset edenin bütün iyiliklerini yaktığını Hz. Peygamber (s.a.v.) ifade buyurmuşlardır (Ebu Dâvud,1981,52).

Bilindiği gibi Habil, insanlık tarihinin ilk şehididir. Kâbil de ilk katildir. Başta, Kabil kardeşini nasıl öldüreceğini bilmiyordu. Daha sonra İblis ve nefsi Kâbil'i iyice heveslendirdiler (Ebüssüüd Efendi, ts.,28); sonunda İblise ve nefesine uyararak kardeşinin başını taşla ezerek öldürdü (İbn-i Kesir, 1981, 80).

İbn-i Âşûr, (ö.1393/1973) İsrailoğulları ile Kâbil'in cürümleri arasında bir benzerlik kurarak bir kıyas yapar. Bunu yapmasının nedeni, bütün insanların bu kıyastaki espriyi yakalayarak ibret almalarını sağlamaktır. “Ey Musa! Onlar orada buldukları müddetçe biz oraya asla girmeyiz; şu halde sen ve Rabbin gidin savaşın; biz burada oturacağız” dediler. (Maide 5/24). İsrailoğulları açık bir şekilde Resullerine karşı geldiler; Kâbil de Allah'ın hükmüne karşı geldi. Kıyastaki bu iki karşı gelmenin farkı, Kâbil, ahmak bir cesaretle olayın üzerine gitmiş ve Allah'ın hükmüne karşı çıkmıştır; İsrailoğulları ise, Allah'ın ve Hz. Musa'nın emir ve buyruklarıyla aralarına mesafe koyarak karşı gelmişlerdir. Bunun bir neticesi olarak da kıyasın sahipleri Allah'a karşı gelmenin cezasını çekmişlerdir (İbn-i Âşûr,1984 168).

Allah, insanoğlunu dünyaya geldiği günden bu güne hiç bir toplumu ve topluluğu peygambersiz bırakmayarak insanların ne dünyada ne de öteki dünya için doğru yolu bulmalarıyla ilgili konumlarıyla ilgili bir inkara mahal bırakmamıştır Allah bu konuda Kur'an'da, pek çok ayet göndermiştir onlardan bazıları şu şekildedir;

“Senden önce hiçbir Resûl göndermedik ki ona: Benden başka İlâh yoktur; şu halde bana kulluk edin, diye vahyetmiş olmayalım.” (Enbiya 21/25), buyurulmuştur. Bu üzerinde birlik arz etmesi gereken konumu, Allah Kur'an'da çok yüksek bir iltifatla şu şekilde izah etmektedir:

“Hakikaten bu (bütün peygamberler ve onlara iman edenler) bir tek ümmet olarak sizin ümmetinizdir. Ben de sizin Rabbinizim. Öyle ise bana kulluk edin.” (Enbiya 21/92). Bu ayetlerden açıkça görülmektedir ki gönderilmiş olan tüm peygamberlerin savunmuş oldukları ve gönderiliş sebepleri bir geye üzerinedir ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ifade ettiği gibi bütün peygamberler kardeşir. Abdullah Ebu Zeyd'den rivayet olunan hadiste; Resûlullâh (s.a.v.), “Biz peygamberler, babaları bir, anneleri farklı kardeşleriz.” (Hamit. b,1996,64) Şeklinde dile getirmiştir.

Geçmişten günümüze gönderilen her peygamber için geçerli olan amaç, gönderilmiş oldukları toplulukların Allah'a inandıktan sonra, O'na ibadet ederek, güzel davranışlar ile ona yönelmelerini sağlamaktır. Bu amaç ile gönderilen peygamberlere her değin gönderildikleri topluluk tarafından her zaman onulmaz olumsuzluklar ile karşı kariya kalmışlardır. Gönderilmiş bu ilahi kişiler, âdemoğlunun karakter ve ruh bilimine uygun olan her tür muamele ve talimin, en üst eforu ortaya koymalarına rağmen, gönderilmiş oldukları topluluk tarafından tahammülün sınırlarını zorlayan ve tersleyici, pek çok davranış ile karşılık bulmuşlardır. Tüm bu olumsuz olaylardan bir tanesi peygamberlerine “Deli” şeklindeki onur kırıcı hakaretleri yer almaktadır. Ne var ki onlar yüreksizlik göstermeden Allah'ın emirlerini ve nehiyelerini yerine getirmek için büyük bir mücadele etmişlerdir. Nebiler, tüm bu Allah'a olan çağrıda inanç ve ibadet gibi davetlerinin kökünü oluşturan tebliği yapma karşılığında hiç bir ücret talep etmediklerini, bunun karşılığını yalnızca ve yalnızca Allah'tan beklediğini(Yunus 10/72; Hud 11/29; Şuara 26/109,127,145,164, 180) özellikle belirtmişlerdir.

Tebliğat vazifesi sorumluluklarına bırakılmış olan peygamberlerin, bu vazifeleri yaparken ki tabii oldukları ve gerçekleştirme aşamasında dört büyük dayanak söz konusudur. Kesinlikle her peygamber ya zatına bizzat gönderilmiş olan ya da kendisinden önceki peygambere gönderilmiş olan bir ispata yani vahye uymuşlardır. İkinci olarak, gelmiş oldukları kavme bildirdikleri ilahi emirleri her şeyden önce bizzat önce şahsi nefislerinde hayata geçirirler; söylemiş oldukları ile benlikleri, gönülleri ile tüm yaptıkları birbirine

uyar; ümmetlerine karşı davranmamışlardır. Üçüncüsü, peygamberler birer yenilikçidir; onların vazifeleri, uygulamak, revize etmektir; iyiliğin egemen olması, yaratılanların iyiliğe ve mükemmele yönelmesi için mümkün merteye çaba göstermişlerdir. Dördüncüsü, peygamberler, yalnızca Allah'a itimat etmiş ve dayanmışlardır; muvaffakiyetin, yalnızca Allah'tan kendine verildiğine inanırlar ve bu maksatla hiçbir şeyden korkmadan ve çekinmeden işlerine devam etmişlerdir (Özek ve diğ., 2003,230).

Hz. Adem'den sonra Allah'ın elçilerine karşı "İslamafobinin" ne türlü ve hangi dozda uygulandığını aşağı da örnek olarak ele alınan ayetlerde incelenmeye çalışılmıştır.

"Andolsun ki, Nuh'u kavmine gönderdik ve o: Ey kavimim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka bir Tanrı yoktur. Hâla sakınmaz mısınız? dedi. Bunun üzerine, kavminin inkarcı ileri gelenleri şöyle dediler: "Bu, tıpkı sizin gibi bir beşer olmaktan başka bir şey değildir. Size üstün ve hâkim olmak istiyor. Eğer Allah (peygamber göndermek) isteseydi, muhakkak ki melekler gönderirdi. Biz geçmişteki atalarımızdan böyle bir şey duymadık. "Bu yalnızca kendisinde delilik bulunan bir kimsedir. Öyle ise, bir süreye kadar ona katlanıp bekleyin bakalım." (Mü'minun 23/23-25).

"Andolsun ki Nuh'u elçi olarak kavmine gönderdik. Dedi ki: 'Ey kavimim! Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Doğrusu ben, üstünüze gelecek büyük bir günün azabından korkuyorum.' Kavminden ileri gelenler dediler ki: 'Biz seni gerçekten apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz.'" (Â'raf 7/59-60).

Hz. Nuh (a.s.) gönderilmiş olduğu topluluğa bi sapıklık içinde olmadığını, sevgi ve hoşgörüsünden dolayı onların dünya ve ahirette azab görmemeleri için gayret harcadığını; (Â'raf 23/61-63), o topluluktakiler için bir öğüt verici olduğunu, Allah'tan başka kimseye ibadet etmemek gerektiğini dile getirmiştir (Hud 11/25-26), gönderilmiş olduğu bu topluluk ise, kendisinin de onlar gibi bir beşeriyet olduğunu, kendilerinden daha egemen bir yanının olmadığını, kavimdeki en alt gruplardaki yoksul ve gariplerin kendisinin dediğini uyguladıklarını, Nuh'un (a.s.) ve onun yolundan gidenlerin yalancı olduğunu ileri sürmüşlerdir. (Hud 11/27). Hatta ki Hz. Nuh'tan, Kendisine inanarak Allah'a iman edenleri ve onun çağrısına can-ı gönülden karşılık gösteren kişileri etrafından uzaklaştırmasını istemişlerdir. (Hud 11/29-30). *"Onlardan önce Nuh'un kavmi de yalanladı, hem de kulumuzun yalancı olduğunda ısrar ederek: O, delirdi, dediler. Ve (Nuh' u davetten vazgeçmeye) zorladılar." (Kamer 54/9).* Hz Nuh'un oğlu da inkar eden kişiler arasındaydı ve babasının tüm uğraşlarına rağmen onu dinlemek istemiyordu. Nuh'un (a.s.) için muhtemelen en çok kahreden mevzu, hiç şüphesiz evladının gemiye binmek istemeyen inkar eden kişilerden olması ve onun için bir şey yapamamış olmasıdır.

Hz. Nuh'un kavminin sapıklığındaki derinliği anlayabilmek için, onun kavmi için harcadığı yoğun mesaisine bakmak lazım. Hz. Nuh çok zeki, gayretli ve son derece çalışkan bir insandı. Kavminin hidayete ermesi, Allah'a itaat ve ibadet ederek cehennem ateşinden kurtulmaları için her tür diplomasiyi kullanmıştır. Donmuş ve taşlaşmış kalpleri yumuşatarak ikna etme yollarının hepsini denemiştir (Tantavî, 1998, 297). Ancak o inatçı insanlar, inanılmaya ve ibadet edilmeye layık olan Allah olduğu konusunda büyüklük taslamaktan vazgeçmemişlerdir (Ebu'l-Meâli, 2004, 6).

"Âd kavmine de kardeşleri Hûd'u (gönderdik). Dedi ki: Ey kavimim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Siz yalan uyduranlardan başkası değilsiniz." (Hud 11/50).

Bu muhalif davranıştan sonra, Hud, kavmine, peygamberliğin inin karşılığında her hangi bir bedel beklemediğini, bu işin bedelinin ancak tüm kaainatın Rabbine mahsus olduğunu, Allah'a iman ettikleri ve yapmış oldukları sapkınlıklara tövbe ettikleri zaman, Allah'ın bol bol yağış vereceğini, onları daha güçlü hale getireceğini (Hud 11/51-52) söylemesine rağmen, kavmi kendine karşılık olarak, "Sen bize apaçık bir mucize göstermediğin için, sana uyararak tanrılarımızı terk edecek değiliz." (Hud 11/53) şeklinde cevap vermişlerdir. Hz. Lût (a.s.) ise, ondan öncekigelen peygamberler gibi, her şeyimizi şahsına borçlu olduğumuz Âli Yaratıcıyı uluhiyet ve ubudiyette birlemek, vesvese ve şirk gibi, insanı insanlığından çıkararak kirlilerden kavimlerini tasaffi etmek için çırpınmıştır (Abdullah b. Hasan, 1993, 36).

Hz. Salih (a.s.) de, gönderilmiş olduğu cemaati Allah'a inanarak ve ibadet etmeye çağırmıştır, O'na karşı gelmeyerek denileni yapmalarını öğütlemiştir, peygamberlik yapması karşılığında herhangi bir ücret talep etmediğini, yaşadıkları yerde kışkırtıcı davranışlar yapmamalarını tebliğ ve öğütlemiş olsa da, kavmi, onun büyülenmiş olduğunu, onun da kendileri gibi bir insan olduğundan bu söylediklerinin hiç birine inanmayarak onu yalancılıkla suçlamışlardır. (Şuara 26/141-143,154). Salih (a.s.), kavminin zaafalarını çok iyi bildiği için onlara, şayet kendisine müspet cevap verirlerse, Allah ellerindeki nimetleri artırarak devam ettireceğini, aksi takdirde nimetlerinden mahrum edeceğini onlara tebliğ ediyordu. O da bu yolla kavmini uyandırmaya çalışıyordu (Râzî, 1999,524). Salih peygamberin kavminin bir şansı da şu idi: Diğer peygamberlerin mucizeleri, gösterildikten bir müddet sonra bitiyordu. Ama Salih'in (a.s) gösterdiği mucizesi devam ediyordu. İstekleri üzerine kayadan bir deve çıkarmış ve deve yiyip-içerek aralarında

dolaşıyordu. Sonra onu keserek öldürdüler (Râzî, 1999,306). Bu durum bile onların iman etmelerine yeterli olmamıştı.

“İbrahim’i de gönderdik. O kavmine şöyle demişti: ‘Allah’a kulluk edin. O’na karşı gelmekten sakının. Eğer bilmiş olsanız bu sizin için daha hayırlıdır. Siz Allah’ı bırakıp bir takım putlara tapıyor, asılsız sözler uyduruyorsunuz. Bilmelisiniz ki, Allah’ı bırakıp da taptıklarınız, size rızık veremezler. O halde rızık Allah katında arayın. O’na kulluk edin ve O’na şükredin. Ancak O’na döndürüleceksiniz. Eğer (size tebliğ edileni) yalan sayarsanız, bilin ki sizden önceki birçok milletler de (kendilerine tebliğ edileni) yalan saymışlardır. Peygamber’e düşen, yalnız açık bir tebliğdir.” (Ankebut 29/16-18).

Demek ki Allah, durup dururken kimseyi cezalandırmaz. İyilikler Allah’tan, kötülükler ise kulun kendisinden kaynaklanmaktadır. Her peygamber, kavmini önce Allah’a imana, itaate ve O’na şükretmeye davet etmektedir. Daha sonra ise, kavimlerinin yapmakta oldukları kötülüklerden onları, yapmamaları için uyarıyorlardı.¹ Mesela, Hz. İbrahim’in (a.s.) kavmi puta tapmakta idi; o da onları, putları bırakmaları ve Allah’a ibadet etmeleri ve rızıklarını putlardan değil, Allah’tan istemeleri için uyarıyordu.

“Medyen’e de kardeşleri Şuayb’ı (gönderdik). Dedi ki: Ey kavimim! Allah’a kulluk edin! Sizin için O’ndan başka tanrı yoktur. Ölçüyü ve tartıyı eksik yapmayın. Zira ben sizi hayır (ve bolluk) içinde görüyorum. Ve ben, gerçekten sizin için kuşatıcı bir günün azabından korkuyorum. Ve ey kavimim! Ölçüyü ve tartıyı adaletle yapın; insanlara eşyalarını eksik vermeyin; yeryüzünde bozguncular olarak dolaşmayın.” (Hud 11/84-85).

“Dediler ki: Ey Şuayb! Babalarımızın taptıklarını (putları), yahut mallarımız hususunda dilediğimizi yapmayı terk etmemizi sana namazın mı emrediyor? Oysa sen yumuşak huylu ve çok akıllısın.” (Hud 11/87) verdikleri bu cevapla Hz. Şuayb’la alay ederek bu çağrıyı hiçe saymışlardır. Hz. Şuayb da ondan önce gelen peygamberler gibi kavmini Allah’a iman etmelerini ve onun emir ve yasaklarına uymaya davet ettikten sonra, çabasını, kavminin sosyal muamelelerinde uyguladıkları kötülüklerin izalesine teksif etmiş ve sonuna kadar da bununla mücadelesine devam etmiştir (Râzî, 1999,313).

Allah, Hz. Lût peygamberi (a.s.) Mü’tefike toplumuna nebi olarak göndermiştir ve Hz. Lût bu topluluğu Allah’a inanmaları ve ona ibadet etmeye çağırarak ve yapmış oldukları kötü bir ahlaktan vazgeçmeleri konusunda onlara öğütler vermiştir. Her peygambere daha önce yapılan gibi, Lût’un kavmi de onu dinlemeyerek onun yasaklarına, öğütlerine kulak asmayarak ve Allah’a iman etmemişlerdir. Aynı Nuh (a.s.) gibi Lût’u peygamberi de hüzünlendirerek perişan hale koyan durum, zevcesi Vâlehe’nin de ona iman etmeyerek onu onaylamamış olmasıdır. Vâlehe sadece bunla da kalmamış, kavmi ile eşi arasında durmadan muhbirlik yapmıştır. Kavminin helakı esnasında, Vâlehe’yi, kurtarılmasını vaat etmiş olduğu Lût’un ailesinin dışında bırakmayı Allah ilahi bir emir buyurarak emretmiştir. (Hicr 15/59-60).

Firavun’un, Hz. Musa’ya (a.s.) ve onun gönderildiği topluma uyguladığı zulüm tarihte pek benzeri olamayan öne çıkmış zulümlerden biridir. O devirde yaşamış birçok kâhin ve falcı, bu zulüm için gerekli her şeyin ortaya konmasında etkileyici ve etkili oldukları görülmüştür. *“Hatırlayın ki sizi, Firavun taraftarlarından kurtardık. Çünkü onlar size azabın en kötüsünü reva görüyorlar, yeni doğan erkek çocuklarınızı kesiyorlar, (fenalık için) kızlarınızı hayatta bırakıyorlardı. Aslında o size reva görülenlerde Rabbinizden büyük bir imtihan vardı.” (Bakara 2/49).*

*“Sonra onların ardından da Firavun ve toplumuna Musa ile Harun’u mucizelerimizle gönderdik, fakat onlar kibirlendiler ve günahkâr bir toplum oldular.” (Yunus 10/75). Bunların eşdeğeri bir başka bir ifadeyi içeren başka bir ayeti kerimede, Hz. Musa’nın kavine göstermiş olduğu mucizelerin Firavun ve onun halkı tarafından kabul edilmediği için, bozguncuların sonlarının felâket olduğu, (Â’raf 7/103) beyan edilmiştir. Firavun ve kavmi her fırsatta inanmış olan kişilere aşırı işkence ettiklerinden, diğer inanmak isteyen kişiler Hz. Musa’ya karşı ihtiyatlı yaklaşmaktaydılar. *“Firavun ve kavminin kendilerine işkence etmesinden korkuya düştükleri için kavminden bir grup gençten başka kimse Musa’ya iman etmedi. Çünkü Firavun yeryüzünde ululuk taslayan (bir diktatör) ve haddi aşanlardan idi.” (Yunus 10/83). Firavun ve kavmi Hz. Musa’ya inanmadıkları gibi birde onunla ilgili her kese onun bir büyücü olduğunu dile getiriyorlardı (Â’raf 7/109-110) ve o, bir büyücüdür veya bir aklını yitirmiş meczup” diyorlardı. (Zâriyat 51/39).**

Allahtan gelen tüm peygamberler getirdikleri emirleri insanlara aktarırken, inananları bağışlarına bastıkları gibi, oldukça fazla sapkın İslamafobistlerle de detaylı bir biçimde ve oldukça yorucu bir şekilde mücadele etmişlerdir.

Aynı zamanda tarihe konu olmuş yaşanmış olaylardan birisi de, Fil suresinde bahsi geçen Ebrehenin yaşadığı vakadır. Ebrehe uzunca bir arası olan Yemen’den kalkarak Mekke-i Mükerrreme’ye giderek, Kâbe-i Muazzama’ya aiti tüm prestijini yok ederek, oraya yönelmiş kişilerin yönlerini Yemene

¹ İbn-i Âşûr, *et-Tahrir ve’t-tenvir*, 20: 224.

çevirmek istemesinin altında yatan açıkca bir din fobisi ve düşmanlığıdır. Hiç şüphesizdir ki Allah o fırsatı Ebrehe'ye nede onun gibi düşünen hiç kimseye vermeyecektir (Fil 105/1-5).

Günümüzde Ürdün toprakları içerisindeki, geçmişte İtalya'nın bir beldesi konumundaki Florida'nın idarecisi Dekyanus, dinsizlik hareketinin gerçekleştirilmesi amacıyla, Hz. İsa'ya (a.s.) inanmış kimseleri öldürtmüştür. Bu topluluk içerisinde Allah'a olan inanmışlıklarını bırakmayan onun yolundan dönmeyeceklerini Dekyanus'a ileten inançlı bir gurup kahraman vardır. O da gitmek üzere olduğu bir seyahat den döndüğü zaman bu kahramanlara hesabını göreceğini söylemiştir. O kahramanlarda de yaşadıkları bu beldeyi terk ederek Bençlüs dağının zirvelerinde yer alan yüksekçe bir mağaraya sığınmışlardır (Elmalılı, 2015,3231-3232). Allah da o sığındıkları mağarada o kahramanları üç yüz dokuz sene uyutarak Dekyanus'un şerrinden onları korumuştur. Kur'an'da bu olay şu şekilde zikir edilir: "Bunun üzerine biz de o mağarada onların kulaklarına nice yıllar perde koyduk (uykuya daldırdık)." (Kehf 18/11). Bilhassa o yaşanan zaman dilimi İslamafobinin oldukça çok görüldüğü bedbaht dönemlerden sadece biridir.

Hız. Muhammed'in (s.a.v.) elçi olarak yollanmadan önceki cahiliyet devri, insanların kendilerini unuttukları oldukça kötü bir dönemdir. Bu sapkınlık döneminde varyetli ve güçlü kişilerin sözleri dikkate alınmaktaydı. Hız. Bilal gibi rengi ve konumu ile farklı kişilerin toplumda hiçbir yerleri yoktu. Hiçbir şeyin manasının olmadığı, güvenilecek kişi bulmanın imkânsız olduğu, dost edinmenin ise son derece zor ve hatta kız çocuklarını canlı canlı toprağa gömdükleri bir dönemde, Allah Hız. Muhammed'i (s.a.v.) o dönem insanlarına peygamber olarak göndermiştir.

Allah'ın nezaretinde ve tedrisatında yetiştirilen Hız. Muhammed (s.a.v.), bu büyük tedrisatın bir neticesi olarak ortaya çıkan büyük değişimlerden sonra, bir peygamber olarak insanları kurtuluşlarına çağırmaya başladığı oandan itibaren, Kureyşliler birden bire ona düşman kesilmişlerdir. O, bu topluluktaki birden bire ortaya çıkan tüm tepkilere karşı, hiçbir tepki göstermeden Allah'ın ona yüklemiş olduğu risalet gibi o önemli mesuliyeti yüklenmiş ve Allah'ın emir ve hükümlerini tebliğ etmeye devam etmiştir. Ona çok yakışan o yüksek ahlakı sayesinde insanların kalplerini, gönüllerini fethetmiş ve düşman kişilerin birçoğunun dostluğunu kazanmıştır. Bu güzel ahlakın sonucu olarak geçmişten gelen tüm düşmanlarından bile asla intikam almayı düşünmemiştir (Mevdûdî,1992, 89).

Daha önceleri kendine vahiy gönderilen tüm topluluklar onlara gelen peygamberlerine nasıl iğrenç ve kötü ifadeleri kullanmışlarsa, Kureyşliler de tıpkı onlar gibi aynı kötü terimleri Hız. Muhammed için kullanmışlardır:

"Dediler ki: "Ey kendisine Kur'an indirilen (Muhammed)! Sen mutlaka bir mecnunsun!" (Hicr 15/6). "Mecnun bir şair için biz tanrılarımızı bırakacak mıyız?" derlerdi. Hayır! O, gerçeği getirdi ve peygamberleri de doğruladı." (Saffat 37/36-37). "Nerede onlarda öğüt almak? Oysa kendilerine gerçeği açıklayan bir elçi gelmişti. Sonra ondan yüz çevirdiler ve: Bu, öğretilmiş bir deli! dediler." (Duhan 44/13-14).

Şundan dolayıdır ki Kureyşliler sen Allah'ın Elçisi olmanı ve bize bildirmiş olduğun hükümleri bildirilmesi konusunda memur olduğunu iddia etmen nedeni ile şüphesiz sen aklını yitirmişsin demişlerdir. Çünkü Kureyşlilere göre, onların içinden akıllı olan hiçbir kimse böylesine büyük bir davayı iddia edemez (Aşkar, 1994, 338). Kureyşliler Hız. Muhammed'e (s.a.v.) karşı bu tavır sadece alay etmek ve küçümsemek için yapıyorlardı. Ayette geçen 'الان' ve haberinin başında gelen 'اللام' bunların her ikisinin de te'kid ifade etmesi, Kureyşlilerin Hız. Muhammed'in makamşerifinde alay etmede mübalağa etmelerini ve dalalet ve haddi aşmada çok ileri safhalara vardıklarını ifade etmektedir (Sâbûnî, 2005, 639-640).

Yalnız Yüce Allah, Hız. Muhammed'in (s.a.v.) ne ozan, nede bir sihir yapan ve aklını yitirten biri olmadığını Kur'an'ı Hakim'de açıkca ifade etmiş, onu tertemiz hale getirmiştir. "(Resulüm!) Sen öğüt ver. Rabbinin lütfuyla sen ne bir kâhinsin, ne de bir deli." (Tur 52/29). "Nûn. Kaleme ve (kalem tutanların) yazdıklarına andolsun ki (Resulüm), Sen-Rabbinin nimeti sayesinde- mecnun değilsin." (Kalem 68/2). Kâhin, umuru gaybiyeyi vahiyden haber veren kişidir; mecnun ise vahiy bağlantısı olmaksızın rast gele konuşan ve konuştukları herhangi bir hüküm ifade etmeyen kimsedir. Onun içindir ki Allah mezkur ayetlerde resul hakkında söylenen bu iki kelimeyi reddetmiştir. Çünkü umuru gaybiyeyi vahye dayanarak haber veren kişi elbetteki kâhin olmadığı gibi, vahiyden konuşan da elbetteki mecnun değildir (Sâbûnî, 2005, 266).

Kureyşli olan bu inanmayan kimseleri, Kur'an'ı ve daha önce gelmiş olan tüm ulvî kitapları inkar etmişlerdir. O kâfirler, "Biz, asla bu Kur'an'a ve ondan evvelki kitaplara iman etmeyiz." dediler." (Sebe 34/31). Mekke'de yaşanan bu devirde Peygamberimize ve ona iman eden Müslüman kişilere lâyık görülen işkenceler zaman zaman dayanılmayacak boyutlara çıkmıştır. Bu amaçla Müslüman olan kişiler Habeşistan'a hicret etmeye mecbur bırakılmışlardır. Resulüllah'ı koruyup gözeten amcası Ebu Talib'e de

kardeşinin emaneti olan kıymetlisine bu üstlendiği amaçtan vazgeçirmesi çok baskı yapmışlardır. Bu nedenle çok sevdiği Mekke şehrinde Hz. Peygamberi uzaklaştırılması için ellerinden geleni yapmışlardır. Medine'ye göç edenleri orada da rahat bırakmayarak, Müslümanlar için hayatî öneme sahip, bir ölüm kalım meselesi olan Bedir, Uhut, Hendek gibi savaşlara sebep olmuşlardır. Hz. Peygamber, Mekke'de olduğu dönemde, Kureyşli inkar edenlerin gösterdiği sıkıntıları belki bir nebze azaltırım düşüncesiyle Tâif'e dayılarını ziyarete gitmiş, Tâifliler ise bu önemli ziyarete kâinatın efendisini taşıtarak karşılık vermişler, mübarek ayaklarını kanatıncaya kadar ileri gitmişlerdir. Cebrail (a.s.) ve dağlarla sorumlu melek de birlikte gelerek, "Yâ Resûlallah! Allah'ın selamı var, eğer istersen Tâif'in altını üstüne getireceğiz." teklifine karşılık, "Onlar bilmiyorlar. Onlardan gelecek nesiller bana iman edebilirler." (Buhâri, 1981,7; Müslim, 1981, 111) diyerek, oradaki topluluğun helak edilmesine razı gelmemiş, onlara ah da etmemiştir. Cebrail bu ifade karşısında, Sana "er-Raûfû'r-Rahim" adını veren doğru söylemiştir, demektedir (Hudâri Bek, 1984, 76-77).

Peygamberimiz (s.a.v.) ölümden sonra ki ahret hayatına çok önem verir, bu konuda uzun uzadıya konuşmalar yapmıştır. Böyle bir gün de Übey b. Halef, eline aldığı çürüyerek kendinden geçmiş bir iskelet parçasını, peygamberin huzuruna geçmiş parçalarına ayırarak, "Şimdi bu çürümüş kemikleri kim diriltecek?" (Yasin 36/77-78) diye sormuştur. Yapmak istediği şey gerçekten bir bilgi almak olamayan bu kişinin amacı, Peygambere eziyet ederek, inkârını ortaya koymak, Hz. Peygamber'i üzme istemiştir. Aslında Übey b. Halef bu günün ifadesiyle içini İslam korkusu kaplamış bir islamafobisttir. Peygamberimiz, "Evet! Allah seni öldürecek, sonra diriltecek ve seni cehenneme sokacak." şeklinde cevaplamıştır ve O sırada orada bulunmakta olan Hz. Ömer (r.a.) o kişiyi öldürmek için kendisine bir emir vermesi umuduyla Resulüallah'ten bir işaret gözlemiştir. Fakat, Allahın resülû ifade özgürlüğüne o kadar önem verirdi ki, Übey b. Halef'in bulunduğu bu ortamdan sağ salim başına hiçbir şey gelmeden oradan uzaklaşmasına izin vermiştir. Resulüallah (s.a.v.) biliyordu ki, hiçbir inkâr eden kimse Kur'an'ın hükümünü yitirerek kimsesiz kalması için göstermiş olduğu düşmanca çabalar elbetteki yanına kâr kalmayacak, azabın en büyükleriyle karşılık göreceği kesindir. Kur'an'da da zikir edildiği gibi: "Ayetlerimizi hükümsüz bırakmak için yarırcasına uğraşanlar için de, en kötüsünden, elem verici bir azap vardır." (Sebe 34/5). Çünkü bütün gayretlerini Allah'ın nurunu söndürmeye harcıyorlardı ve bu konuda Allah'ı aciz bırakabileceklerini sanıyorlardı (Sâbûnî, 2005, 1064). Yine bütün gayretlerini, Kur'an'ı iptal etmek suretiyle Hz. Muhammed'in (s.a.v.) risaletini ortadan kaldırıp, insanların gözünde bir hiçe indirmek için sarf ediyorlardı (Sâbûnî, 2005, 245).

Kureyşli inkar eden kişilerin Müslümanlara karşı her geçen gün seviyesini biraz daha artan işkence ve dalavereleri, Mekke'nin fethedilmesine kadar devam etmiştir. Ancak bu büyük fetih gerçekleşikten sonra Müslümanlar biraz olsun nefes alabilmişlerdir. Allah dinini tamamlayarak aynı zamanda Hz. Peygamber insanlık dünyası için gerekli ve olması mücbir yenilikleri gerçekleştirerek, henüz dünyada bir benzeri daha yaşanmamış bir değişimle yepyeni bir çağ açmıştır. Çünkü o, çok yönü olan, çevresini aşarak ve tarihe imza atan muazzam bir şahsiyetti. Şimdi de İslamafobinin en çok cereyan ettiği alanlardan biri olan ve emsali tarihte görülmemiş bir tarzda katliamlara sebebiyet veren kitle psikolojisi üzerinde durmak istiyoruz.

2. KİTLE PSİKOLOJİSİ VE İSLAMAFOBİ

İslam'a ve Müslümanlara tahribata neden olan şahsî veya sosyal hareketlerin arka plânında egosantrist kişilerin olduğu muhakkaktır ve alenî bir hakikattir. Bütün zaman dilimleri içerisinde çıkarıcı kişiler topluluk psikolojisinden faydalanarak hem materyalist açıdan hem de dini açıdan istediklerini elde etmeye çalışmışlar ve çalışmaya devam etmektedirler. Kitle psikolojisinde muhakeme olmaz; insanlar ileriye, geriye göremez ve hesap yapamazlar. Bu psikolojik durumun içine çekilen kişiler, insanîyet, vicdan, cennet sevgisi, cehennem korkusu yoktur ve dünyevî hapis gibi, karşı karşıya kalacakları hiçbir şeyi akıllarına getirmezler; neredeyse bir suç makinesi şekline dönüşmüşlerdir. Kur'an'da, bu çıkarıcı kiler şu şekilde zikredilir:

"Bir ülkeyi helâk etmek istediğimizde, o ülkenin zenginlik sebebiyle şımarmış elebaşlarına (iyilikleri) emrederiz; buna rağmen onlar orada kötülük işlerler. Böylece o ülke, helâke müstahak olur; biz de orayı darmadağın ederiz." (İsra 17/16).

Yaşadıkları toprakların menfaatlerini düşünmeyip, sadece şahsî menfaatlerini düşünen kişiler, hem kendilerinin hem de yaşadıkları bu toprakları zararına sebep olurlar. Kırk yıldır girmeye çalıştığımız Avrupa Birliği ülkelerinin devlet adamlarının çoğu siyasi, ekonomik ve sosyal sebeplerin yanı sıra İslamafobist olduklarından Türkiye'yi bu birliğe şu ana kadar almadılar. Bu insanların önyargılı tavrı, bize zarar verdiği gibi kendi ülkelerine ve insanlarına da zarar vermektedir. Selçuklu Sultanlarından 1. Kılıçarslan (ö.500/1107)

ve Selehaddin-i Eyyûbî (ö.588/1193) döneminde kilisenin İslam korkusu ve düşmanlığı sebebiyle Müslümanlara karşı düzenlenen haçlı seferleri İslamofobi çerçevesinde düşünülebilir. Yıllar önce Amerika'dan bir papaz heyeti Türkiye'ye gelerek, yüzlerce sene sonra bu hareket için Müslümanlardan özür dilediler. Çok gecikmiş de olsa, biz Müslümanlar affedici olduğumuz için, bunu bir âlicenaplık kabul ediyoruz. Allah Kur'an'da:

"Nuh'tan sonraki nesillerden nicelerini helak ettik. Kullarının günahlarını bilen ve gören Rabbin yeterlidir."
(İsra 17/17) buyurmaktadır.

Dünya ülkelerinin bunalım içerisinde olmalarının altında yatan bir sebep de, bunalımda oldukları zamanlarda milletlerinin yanında yer almamaları ve menfaatleri için her türlü entrikayı çevirmeleridir. Annesi, Hz. İbrahim'e,

"Oğlum buralardan ayrıl, falan memlekete git. Oradaki insanlar mütedeyyindirler; onların arasına katıl ve Allah'a olan kulluğunu yap, rahat et. Burada her an ölümle burun burunasın, diyordu. Hz. İbrahim, annesine, "Ben gidersem milletim ne olacak? Burada kalacağım, onlar için mücadele ederek onları kurtaracağım." cevabını veriyordu. Hz. İbrahim'in amacından dolayı Allah Kur'an'da, Hz. İbrahim'e "Bir millet" diyor: "İbrahim, gerçekten Hakk'a yönelen, Allah'a itaat eden bir millettir; Allah'a ortak koşanlardan değildir." (Nahl 16/120) buyrulmaktadır. Mücahid b. Cebr el-Mekkî, el-Mahzûmî (ö.103-104/721-722) "İbrahim bir millettir" ifadesini, yani hayırları kendisinden almak için insanların kendisine uydukları bir kişi idi, şeklinde tefsir etmiştir. İbn-i Mes'ud da aynı yerde Muaz b. Cebel'i de bir ümmet olarak nitelendirmiştir (Nesefî, 1984, 304). Hz. Ömer (r.a.), Muaz bugün sağ olsaydı onun halife olmasını isterdim, çünkü Resulullah'ı (s.a.v.) şöyle derken işittim: Ebu Ubeyde bu ümmetin emindir (Buhârî, 1981,21; Müslim, 1981,2420), Muaz da İbrahim vari Allah'a itaat eden ve boyun eğen birisidir, kıyamet günü onunla Allah arasında sadece nebiler olacak (Zemahşeri,1986, 642), buyurmuşlardır." Bu konuda adını bilmediğimiz bir şair de şöyle diyor:

"ليس علي الله بمستكر أن يجمع العالم في واحد"*

"Allah'ın, cümle dünyayı (bütün hayır vasıflarında ulaşılan kemali) bir kişi üzerinde toplaması, kabul edilemez değildir." (Nesefî,1908,303; Râzî, 1999,524; Sanhacî,t.s.)

Topluca yapılan eylemlerde kişiler, çoğu zaman orada neden yer aldıklarının bile farkında olmamaktadırlar. Onlar, yapmış oldukları işin ne demek olduğunu, yüklendikleri ağır sorumluluğu kimin adına yüklendiklerini, öldürülen masum insanların, yıkılan ve talan olan evlerin manevî sorumluluğunun farkına varmazlar. Dünyada ve ahirette, kendilerini nasıl bir sonun beklediğini de düşünemezler. Türkiye bu manzaranın en canlı örneğidir. Kur'an bu tür kişilerden şu şekilde zikredilir:

"Yüzleri ateşte evrilip çevrildiği gün: Eyvah bize! Keşke Allah'a itaat etseydik, Peygamber'e de itaat etseydik! Ey Rabbimiz! Biz reislerimize ve büyüklerimize uyduk da onlar bizi yoldan saptırdılar. Rabbimiz! Onlara iki kat azap ver ve onları büyük bir lânetle rahmetinden kov, derler." (Ahzab 33/66-68).

Zemahşeri (ö.538/1144), ayette geçen "İki kat azabı, birisi, kendi sapıklıklarının karşılığı olan azap, birisi de başkalarını saptırdıklarının karşılığı olan azap şeklinde açıklamıştır. Kıyamet günü, ateşi gördüklerinde Allah'a ve Resulüne itaat etmediklerine pişman oluyor, hatalarını itiraf ediyor, yardım diliyorlar ve dünyaya geri dönüp yapmaları gereken, amelleri yapıp salihlerden olup cennete girmeyi umuyorlar. Ancak bu temennileri kâfirlere fayda vermez (Zemahşeri, 1986,562). Ve Allah'tan onlara yapmasını diledikleri lanetin de sürekli olmasını istemektedirler (Hâzin, ts. 437).

Bu ayet kör taklidin batıl olduğuna delalet etmektedir. Birilerini yanlış yolda körü körüne taklit eden kişi, Allah'ın Hz. Muhammed'e ne indirdiğini, ne gönderdiğini bilmiyorsa, o kişi cahil ve sapıktır. Ehl-i hidayeti taklit eden kişi hidayet üzeredir. İmam-ı Ahmed'e (ö.241/855) göre, taklit, kişinin bilgisinin azlığındandır (Hamit b., 1996, 388). Aslında taklit, şuursuzluk, bilinçsizlik ve aklı iyi kullanamama sanatıdır. Mademki taklit, ne dünya işlerinde, ne de ahiret işlerinde geçerlidir; o halde insana vacip olan, insanın saadet ve kurtuluşu veya helaket ve şekaveti ile ilgili ciddi konularda taklide baş eğmemesi ve teslim olmamasıdır. Bilakis, hidayete ermek, Kur'an'ın nuruyla hak ve hakikate ulaşmak için Allah'a dua etmelidir (Suud b. 2004, 214; Ebu'l-Vefa, 1999,420). Kur'an ve sünnet gibi rehberlere kulak tıkayan ve göz yuman insanların yanlışla saplandıklarını, ümmete zarar verdiklerini ve böylece bölük pörçük olduklarını, fırkalara ayrıldıklarını burada işlemek istiyoruz.

3. İSLAM ÜMMETİNDE MEYDANA GELEN AYRILIKÇI FIRKALAR VE İSLAMAFOBİ

İslam'ın geldiği günkü hali ve sahip olduğu vasıfları hiçbir zaman değişmez. Belki insanların hataları ve din anlayışlarındaki farklılıklar yüzünden içine bid'atler girmeye başlamış, zaman içinde içi adeta boşaltılmaya çalışılmıştır. Bunun bir sonucu olarak da Muhammed ümmeti fırkalara ayrılmıştır. Hz.

Peygamber (s.a.v.) farklı versiyonlarda bunu beyan etmişlerdir. Bir hadiste Allah'ın Resülü şu şekilde buyurmuştur:

"İsrailoğullarının yaşadığı olay, ümmetimin de yaşayacağı bir olaydır. İsrailoğulları yetmiş iki fırkaya ayrıldı; ümmetimin de onlardan bir fazlasıyla yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır ve biri dışında diğerleri cehenneme gidecektir. Ashab dedi ki: "Ey Allah'ın Resülü! Ateşten kurtulacak bu fırka hangisidir?" O (s.a.v.), "Benim ve ashabımın üzerinde bulunduğu fırkadır." Buyurdu (İbn Mace, 1981,17).

Bu yetmiş üç fırkadan sadece birisi fırka-i nâciyedir, diğer yetmiş ikisi ise ateştedir. Bunun sebebi, yukarıda da zikrettiğimiz gibi, Asr-ı Saadet dönemindeki Ashab-ı kiramın İslamı yaşayış keyfiyeti, onların sahip olduğu safvet ve İslamın içinin doluluğudur. Bu güzellikler, münafıklar hariç, Ashapta bir söylem, bir inanç ve bir tek vücut gibi devam etmiştir (Adududdin el-Îcî, 1997, 649). Bu olmazsa olmaz özellikler, Hz. Osman'ın (r.a.) vefatıyla inkıza uğramış, İslamın içine bid'adler ve tedavisi zor olan ihtilaflar sokulmuştur. Böylece insanlar guruplara ayrılmışlar, hak ve ehl-i sünnet cemaatinden uzaklaşıp, Kur'an ve sünnette olmayan yollara girmişler ve Resulullah ve ashabın söylemediklerini söylemeye başlamışlardır (Berbehâri, ts., 91). Sadece yanlış söylemekle de kalmadılar, Kur'an ve sünnette olmayan, İslamın özüne tamamen aykırı fiillerde bulundular, bizden değil diye masum insanları kaçırdılar, kadın, çocuk demeden binlerce insanı öldürdüler ve bunu da İslam adına yaptıklarını söylediler.

Ayrılkçı fırkalardan biri olan "Batniyye", bütün vasıflarında İslamın dışına çıkmış bir fırkadır. Bir cemaat tarafından kurulmuştur. Irak'ta hapisanede yatan bir grup, kaddah diye meşhur olmuş Meymun b. Deysan, Dandan diye meşhur olmuş Muhammed b. el-Hüseyin'in liderliğinde "Bâtiniyye" mezhebini kurmuşlar ve hapisaneden çıkar çıkmaz da insanları davete başlamışlardır (Bağdâdi,1994, 250). Zaman içinde çok sayıda tabileri olmuştur. Yanlışlarını göstermek açısından bir örnek vermek gerekirse şu verilebilir: "Said el-Hüseyin b. Behram, "Batiniyye" mezhebini benimseyenlerden birisidir. Onların mezheplerini benimsemeyenleri, kadınları ve çocukları esir almışlar, camileri ve Kur'an-ı Kerimleri yakmışlardır. Heceri işgal edip bütün erkeklerini öldürmüşler ve kadın ve çocuklarını da esir alıp götürmüşlerdir (Bağdâdi,1994, 256).

Yemen'de Sanadik'ler türemiş, onlara uymayan erkek, kadın ve çocukları öldürmüşlerdir (Bağdâdi,1994, 256). Bugün dünyanın neresinde olursa olsun, inançlarından dolayı insanların öldürülmeleri ne insanidir, ne de dinidir. Özellikle İslam ülkelerinin içine düşürüldükleri vahim ortamlarda erkek, kadın çocuk demeden öldürüyorlar ve bunu da hak ve hakikat adına yaptıklarını söylüyorlar. Bunları yapanların, Yemen'de büyük cürümler işlemiş Sanâdilerle ne farkları var?! İslam adına masum insanlar öldürülür diye, ne Kur'an'da ne de sünnette en ufak bir emir bulunmaktadır. Hedeflerini hak olarak koyanların, o hedefe varmak için yapışacakları bütün vasıtaları da hak olmalıdır. Davaları ne olursa olsun, ona ulaşmak için her şeyi yakarız yıkarız ve adam da öldürürüz diyenler Sanâdilerdir, Allah katında mesuldürler. Abdülkahir b. Tahir el-Bağdâdi (ö.429/1037) "Hedefimize varmak için her şey helaldir." diyen Sanadilerin, yaratılışı tesadüfün ellerine bırakan dehrilerden ve mecûsilerden daha tehlikeli olduklarını söylemektedir (Bağdâdi,1994, 250).

21. Yüz yılda aynen Sanadiler gibi, bizden değil diye kadın-erkek, yaşlı, çocuk ayrımı yapmaksızın insanları öldüren, kilise ve camileri yıkan, yakan, insanların mallarını hukuksuz olarak talan eden ve bunu da İslam adına yaptıklarını ilan ve iddia eden anarşik İslamafobist hareketleri İslamın neresine koyacağız? İşin garibi, başta Türkiye olmak üzere dünyanın her tarafından binlerce genç, İslamî bir hareket inancıyla özellikle İslam alemini hercü merce getiren anarşik İslamafobist harekete katılıp, günahsız Müslüman katletme hatasının içine düşmüşler, bir çoğu da bu kirle ölüp gitmiştir.

Ahırzamanın yüzkarası bu gruplar ve bu günkü işbirlikçilerinin işlemekte oldukları ikinci affedilmez büyük hataları Orta Doğu'da durulmaz kaoslara sebep olmalarıdır. Çünkü bu huristiyan dünyasının işine yaramaktadır. Yıllar önce Amerika'dan genç yaşta Orta Doğuyu karıştırıp, bir daha asla durulmamak üzere bulandırmakla görevlendirilen bir grup ilim adamı, oralarda yaşlanıp gitmişler ama verilen görevi eksiksiz yerine getirmişlerdir. Sonunda yazdıkları, bu gayeyi anlatan kitaplarının adını da "SELAM MÂ BA'DEHÜ'S-SELAM = Sonunda barış olmayan barış" koymuşlardır. İşte Orta Doğu bu çabanın sıkıntısını çekerken, bu sıkıntının Türkiye'ye de zararlı yansımaları olurken, İslamla zerre kadar alakası olmayan bu grupların ve emsali hareketlerin ne için kurulup meydana sürüldükleri anlaşılmaktadır.

Ne yazık ki son günlerde görülen bu devir iyice alevlendirilen İslamafobik eylemlerin içinde bulunan kişiler sadece Müslüman olmayanlar değil, İslamiyeti yeterince kavrayamadığından, özümseyemediğinden dolayı, bu zayıf Müslümanların da tüm bu kötü eylemler içinde olduklarına şahit olunmaktadır. Müslüman ülkelerin zarar görmesine mukabil, Müslüman düşmanlığı yapan bazı ülkelere yardım eden bazı Müslüman ülkeler de vardır. Bizzat bizim ülkemizde dahi, bir kısım inanmış kişilerin

İslamiyete ve Müslümanlara karşı garazkârlık ve adavet gibi duygular içinde oldukları görülmektedir. Herkes için yeteri kadar akıl verildiğinden, onu iyi kullanarak bu konuyla ilgili yanlış düşmememiz gerekmektedir. İyi bilmeliyiz ki, dün açıkça İslama ve Müslümanlara tavır alınarak yapılan İslamofobi hareketi, bugün Müslümanlara karşı dost ve müttefik görünerek yapılmaktadır. Bütün güçlerini kullanarak Müslümanların maddî-manevî kalkınmalarının önünü kesmek istemeleri İslamofobi hareketinin dışında başka ne ile izah edilebilir?!

SONUÇ

Bu araştırmadan anladığımızı göre, İslamofobinin zaman ve zemini yoktur. İnsanlar ve tabii oldukları peygamberlerin getirdikleri dinler var oldukları sürece, farklı ortam ve şartlarda İslamofobi gündem oluşturabilir. Aslında her aşırıda anlam ve kapsam itibarıyla İslamofobi aynıdır. İslamofobinin çıkış sebepleri ve rolleri birbirine benzemektedir. Ancak rolleri oynayanlar farklı olmaktadır.

Bütün insanlar tarafından bilinmesi gereken gerçek şudur: Müslümanların inancında İslamofobiye yer yoktur. Müslümanlar, peygamberlere ve Allah katından getirdikleri dinlerine karşı en ufak bir düşmanlık beslemezler. Aksi halde Müslüman olamazlar. Ancak biz, Ehl-i Kitab'ın kitap ve dinlerine Allah katından geldiği şekli ile inanırız. Muharref şekli için Hz. Muhammed'in tavsiyesine uyarız. Biz Müslümanlar bugün elde olan muharref Tevrat ve İncillere dahi asla düşmanlık beslemeyiz; aksine herkesin inancına saygı duyarız. İnsan vicdanen düşünebilse, her insanın ilk atası olarak Hz. Âdem'de birleştiğini, peygamberlerin, baba bir anaları ayrı kardeşler olduklarını, davalarının aynı olduğunu görecektir. Kardeş olduklarını kavrayabilen insanlar, artık birbirlerine zarar vermedikleri gibi, üstelik birbirlerine her tür yardımı da yapabilirler. Bunu kavrayamayan insanlar, her zaman ve zeminde İslamofobiye hizmet edebilirler. Dün de olsa, bugün de olsa, İslamofobi dinlere ve temsilcileri peygamberlere karşı yapılmış ve yapılmaktadır. Artık İslamofobi sadece bir din korkusu değil, ırkçılığa, din ve Müslüman nefret ve düşmanlığına dönüşmüş bir olgudur. Ne yazık ki, bu seviyesiz ve çirkin hareketlerin medeniyeti kimseye bırakmayanlar tarafından yapılıyor olması üzüntümüzü bir kat daha arttırmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdullah, b. Hasan b. Muhammed b. Abdilvehhab b. Süleyman (1993). *Fethu'l-mecid şerhu kitabı't-Tevhit*. Thk. Muhammed Hamid el-Figî. 7. Baskı. 1 Cilt. Mısır: Matbaatü's-Sünneti'l-Muhammediyye.
- Abdülhadî, b. Muhammed b. Abdilhadî b. Bedrî b. Muhammed b. Mehdî b. Musa b. Caşem b. Uceyl. (1999). *Tahkiku't-tecrîd fi şerhi kitabı't-tevhid*. Thk. Hasan b. Ali el-Avâcî. 1. Baskı, 2 Cilt. Riyad: Edvâü's-Selef.
- Adududdin el-İcî, Abdurrahman b. Ahmed b. Abdilgaffar (1997). *Kitabü'l-mevakıf*. Thk. Abdurrahman Umeyra, 1. Baskı, 3 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ceyl.
- Akkuş, Murat (2015). Kiraatlerin Tefsire Etkisi (İbn Âşûr Örneği). *MÜTEFEKKİR*, 2/3.
- Akkuş, Murat (2014). *Kur'an'ın Anlaşılmasında Kiraat Farklılıklarının Rolü: "et-Tahrîr ve't-Tenvîr Örneği"*. Doktora Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, 2014.
- Aşkar, Muhammed Süleyman b. Abdullah (1994). *Züpedetü't-tefsir min fethi'l-kadir*. 5. Baskı, 1 Cilt. Riyad: Mektebetü Dâri's-Selam.
- Bağdâdî, Abdülkahir b. Tahir b. Muhammed. (1994). *el Fark beyne'l-firak*. Alk. Şeyh İbrahim Ramazan, 1. Baskı, Bir Cilt. Beyrut: Dâru'l-Marife.
- Berberahî, Ebu Muhammed el Hasen b. Ali b. Halef. *Şerhu's-sünne*, 1 Cilt. By. Ts.
- Buhârî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ebi'l Hasen İsmail b. İbrahim b. el Muğire b. el Ahnef. (1981). *Sahihu'l-Buhârî*, 8 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Celûdî, Mahmas b. Abdullah b. Muhammed. (1987). *el-Muvalat ve'l-muadat fi ş-şeriat'i'l-İslamiyye*, 1. Baskı, 2 Cilt. B.y.: Daru'l Yakın.
- Ebu Davud, Süleyman b. el-Eş'as b. İshak b. Beşir b. Şeddat b. Amr el-Ezdî. (1981). *Sünen-i Ebi Dâvûd*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Ebu'l-Hasen Mukatil b. Süleyman b. Beşir el Ezdî (2003). *Tefsiru'l Mukatil b. Süleyman*. Thk. Abdullah Mahmud Şehate. 1. Baskı. 4 Cilt. Beyrut: Dâru İhyai't-Turas.
- Ebu'l-Meâlî, Mahmut Şükri b. Abdilllah b. Ebî's Sena (2004). *Faslü'l-hitap fi şerhi kitabı't-tevhid*, Thk. Muhibbüddin el-Hatip, 1. Baskı, 1 Cilt. Suudi Arabistan: Vüzaratü Şuuni'l-İslamiyye.
- Ebu'l-Vefa Ali b. Akil b. Muhammed b. Akil el-Bağdâdî (1999). *el-Vâdih fi usûli'l-fıkıh*. Thk. Dr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki. 1. Baskı. 5 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risale.
- Ebüssuûd Efendî, Muhammed b. Muhammed b. Mustafa el Amadî. *İrşadü'l-akli's-selim ila mezaya'l Kur'an'ı'l-Kerim*. Beyrut: Dâru İhyai't-Turas el-Araabiyy, ts.
- Elmalılı, Muhammed Hamdi Yazır (2015). *Hak Dini Kur'an Dili*. 2. Baskı. 9 Cilt. İstanbul: Azim Dağıtım.
- Fredman, Sandra, (2001). *Discrimination And Human Rights: The Case Of Racism*. Oxford/Oxfordshire: Oxford University Press.
- Hamit b. Muhammed b. Hüseyin b. Muhsin Fethullah el Hamid, (1996). *el-Mecid fi şerhi kitabı't-Tevhit*. Thk. Bekr b. Abdullah Ebu Zeyd, 1. Baskı. 1 Cilt. B.y.: Daru'l Müeyyid.
- Hâzin, Alaeddin Ali b. Muhammed b. İbrahim el-Bağdâdî. *Lübabü't-tevîl fi meani't-tenzil*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Marife, ts.
- Hudâri Bek, Muhammed (1983). *Nuru'l-yakin fi sîreti seyidi'l-mürselin*, Thk. Muhyiddin el-Cerrah, 1 Cilt. Bağdad: Matbaatü Münir.
- İbn Âşûr, Muhammed Tahir b. Muhammed b. Muhammed b. Tahir (1984). *et-Tahrir ve't-Tenvir*. 30 Cüz. Tunus: ed-Dâru't-Tunisiyye.
- İbn Kesir, Ebu'l Fida İsmail b. Ömer b. Kesir (1981). *Tefsiru'l-Kur'an'ı'l-Kerim*, Thk. Muhammed Ali es-Sâbûnî. 7. Baskı. 3 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kur'an'ı'l-Kerim.
- İbn Mâce, Ebü Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni (1981). *Sünen-i İbn Mace*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- İsmail Hakkı b. Mustafa el-İstanbulî (ts.). *Ruhu'l Beyan*. Beyrut: Dâru'l-Fikr.

- Kadı Beydavî, Nasuruddin Ebu Said Abdullah b. Ömer b. Muhammed (1997). *Envâru't-tenzil ve esrârü't-te'vîl*. 2 Cilt. Beyrut. Mevdüdü, Seyyid Ebu'l Âlâ (1992). *Hız. Peygamberin Hayatı*. Trc. Ahmed Asrar. 1. Baskı. 2 Cilt. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Muhammed Reşit Rıza b. Muhammed Şemsüddin b. Muhammed Bahaidin b. Manlen (1990). *Tefsîru'l-menâr*. 12 Cüz. Mısır: el-Hey'etü'l-Mısıriyye.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. (1981). *Sahihu'l-Müslim*. 3 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Nesefî, Ebu'l-Berekât Abdullah b. Ahmed b. Mahmud (1984). *Tefsîru'n-Nesefî*. 4 Cilt. İstanbul: Elif Ofset Dâru Kahraman.
- Nesefî, Ebu'l-Muin Meymun b. Muhammed (1908). *Bahru'l-kelam fî akaid-i ehli'l-İslam*. 1 Cilt. Konya: Matbaatü Meşrik el-İrfan.
- Özek, Ali- Karaman, Hayrettin-Turgut, Ali- Çağrı, Mustafa-Dönmez, İbrahim Kâfi-Gümüş, Sadreddin (2003). *Kur'an Meâlî*. Ankara: DİB.
- Râzî Fahreddin, Ebu Abdullah Muhammed b. Ömer b. el Hasen b. el Hüsin (1999). *Mefâti'h'ul-ğayb*, 3. Baskı. 16 Cilt. Beyrut: el-Mektebetü't-Tevfikîyye.
- Sanhacî, Abdulhamid b. Badis. *el-Akidetü'l-İslamiyye mine'l-ayati'l-Kur'an'ıyye ve'l-Ahadisi'n-Nebeviyye*. Rvy. Muhammed Salih Ramazan. 2. Baskı. 1 Cilt. Cezayir: Mektebetü'ş-Şirketi'l-Cezairiyye, ts.
- Sâbûnî, Muhammed Ali (2005). *et-Tefsîru'l-vâdih el-Müeyesser*. 6. Baskı. 1 Cilt. Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye.
- Suud b. Abdilaziz el-Halef. (2004). *Dirasetün fi'l edyani'l-yehudiyyeti ve'n-nasraniyye*. 4. Baskı. 1 Cilt. Riyad: Mektebetü Edvâü's-Selef.
- Tantavî, Muhammed Seyyid (1998). *et-Tefsîru'l-vasıt li'l-Kur'an'i'l-Kerim*. 1. Baskı. 15 Cüz. Kahire: Dâru Nehda.
- Teftâzânî, Sadüddin Mesud b. Ömer. *Şerhu'l akaidi'n-Nesefiyye*. Thk. Muhammed Adnan Derviş. 1 Cilt. İstanbul: el-Mektebetü'l-Hanefiyye, ts.
- Uceyl, Abdülhadi b. Muhammed b. Abdülhadi b.Bekrî b. Muhammed b. Mehdî b. Musa b. Casem (1999). *Tahkiku't-tecrit fî şerhi kitabi't-tevhîd*. Riyad.
- Zemahşerî, Ebu'l Kasım Mahmud b. Amr b. Ahmed (1986). *el-Keşşâf an hakâiki ğavamizi't-tenzil ve uyûni'l-eğâvîl fî vücûhi't-te'vîl*. 3. Baskı. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-Arabiyye.